

DOCUMENTA

59.

VISITAS DE AUTORIDADES

(Siglos XVII y XVIII)

por Ramón Gayá Galmés.

Al consignar las visitas de autoridades a nuestro pueblo nos limitamos a transcribir las que figuran en los «Libres de Consells» de los siglos XVII y XVIII, existentes en nuestro archivo municipal.

Dia als 8 de novembre any 1609.

Dit dia y any convocats y ajustats en cassa de mi Antoni Fiol escriva, lo honorable en Pere Ferragut balle reyal lo present any en la present villa de Sant Joan, los honorables en Mateu Mayol, Pere Fiol, Antoni Roig, jurats lo present any, los honorables en Jordi Font, Guillem Font, mestre Pere Mayol, Pere Armenqual, Antoni Nicolau Ramon, Guillem Antich, Pere Mayol de Mateu, consellers, tots congregats y ajustats per aconsellar a tota utilitat de la present universitat ut sequitur.

Et primo fonch proposat per lo honorable en Mateu Mayol un dels jurats dient: molt honorable y savi consell lo per que asi avem ajustats a V. M. es que poch dies fa reberem una lletre del senyor Visorey los jutjes misers de la reyal audientia en quim mana que tenguem una casse per los jutjes de la regia cort o qualsevol jutje de la regia cort, per so demanam a V. M. com o ferem.

Sobre la qual proposessio fonch determinat y conclus per tot lo consell que se insiculen totas las casses qui tindran per bonas tant de franchs com de pagadors y aquella que servesque per aso. Ha qui matex insicularen las casses qui son abtes sufisientes per dit negossi y fou axida y treta la casse de la viuda de Antoni Portell

Testimonis: Joan Mayol de Nofre y Toni Fiol, fill de Toni.

Die 19 setembre 1679.

Convocats y ajustats los honorables jurats y conselles en case y habitasio de Barthomeu Mayol escriva de nostre universitat per afecte de tractar coses convenients per nostre universitat,

Jurats: Antoni Nicolau, Barthomeu Mayol, de Mth. y Antoni Company de Jordi,

Conselles: Miquel Barsalo, Antoni Barsalo, Antoni Oliver, Llorens Nicolau, Juan Barsalo, Juan Salom de Guillem y Barthomeu Mayol de Miquel.

Fonc proposat per lo honorable Antoni Nicolau jurat major en nom dels altres dient: savi y igual consell lo per que els havem ajustats asi es que el senyor Sargento major a havisat que sara asi per dijous demati a pasar resennye y demana posade nete, dos llits, carbo, paper et alias y axi demanam a V. M. com se ha de pasar; y ademes mane que tingam les munisions de respecte del modo se ha definit y havem pesat la polvora y trobam avuy dos quintas dues roves polvore ab los barrils.

Sobre la qual propositio fonc conclus per tot lo consell de que los jurats daran posada y lo necessari an el Sargento major en la forma acostumada. Per les munisions sempre quen falt quen portan dits jurats.

Testes: Joseph Gacia y mestre Guillem Barsalo.

Die 17 abril 1682.

Congragats y ajustats los honors jurats y conseles en case y habitatio de Pere Mayol fill de Pere escriba universal de nostra Universitat y vile de San Juan per afecta de tractar coses convenients per la nostra universitat y vile.

Jurats: Antoni Andreu Barsalo, Raphel Armengual, Antoni Fiol de Amador.

Conselles: Juan Nicolau, Pere Antich, Miquel Barsalo Teveiole, Antoni Nicolau de Llorens, Raphel Miralles, Juan Barsalo de Son Barçalo, Francesch Gaya Domine, mestre Guillem Bauça Vicari ferrer, cridats en dit consey.

Fonc proposat per lo honor Antoni Andreu Barçalo jurat major en nom y veu dels altres dient: savi y igual consell lo per que els havem ajustats asi, es que havem de menester dines per la vengude del senyor Virrey y asi

demanam a V. M. de hont nos porem prevenir y com y enbequine forme.

Sobre la qual propositio fonch conclus nemine discrepante discorraguts tots los vots de un analtre com es acostumat, de que los senyors jurats prengan dines per tot lo que hauran de menester ab lo mancho de sevens ques pague en favor de dita nostra universitat y aquels que se entregan a lo honorable Antoni Andreu Barçalo jurat major y Antoni Fiol de Amador altre dels jurats, y los dits vajan pagant a la haont sera nesassari per dit afecta, ab tal que de aquels donaran compte los sobredits jurats tan llargament com puge ser stipulat ab tal que tinguen obligatio que de que el tal de qui pendran los dines sempre que els soprie del dines que prendran que el tal de qui pendran els diners tingua obligatio de cobrarlos sens ningun genero de interes, donantlos ple poder a dits honorables jurats de porer firmar acta y utbligat los bens de nostre universitat y perticulás de aquella tant largament com puge ser dit y stipular y los dos franchs Francesch Gaya Domine y mestre Guillem Bauça Vicari ferrer presents en dit consej discrepantes. Fet ut supra.

Testes: Guillem Mas de Corme y Guillem Portell Parriner.

Die 22 juliol 1683.

Convocats y ajustats los honorables jurats y conselles en case y habitasio de Barthomeu Mayol scriva de le nostre universitat per afecte de tractar cosas convenientes per ella.

Jurats: Jaume Ferragut, Antoni Andreu Barsalo, Barthomeu Mayol de Matheu y Antoni Company de Jordi.

Conselles: Pere Antich, Antoni Nicolau, Miquel Barsalo, Antoni Barsalo, Pere Mayol, mestre Juan Mates y Juan Barsalo.

Mes fonch proposat per dit jurat (Jaume Ferragut) en nom y veu dels altres que el senyor Jutje de Corts ha fet un mandato que nosaltres tenguesim posada ab tres llits ab tres matalasos cade lilit y tot lo nesessari y asi V. M. diran lo que sé ha de fer per dit afecte.

Sobre la qual propositio fonch conclus per tot lo consell de que els jurats sercan posade per el magnífich Jutje ab tot lo nesessari y quan

no tropien tornen cridar el consell y se veura per ont se ha de prendre.

Testes: Monserrat Mayol y mestre Antoni Oliver ferrer.

Die 11 Juny 1696.

Convocats y ajustats los honorables jurats y conselles en case y habitasio de Hieronim Strany scriva real de nostre universitat y vile de San Juan per afecta de tractar cosas conveniens per dita universitat y vila.

Jurats: Antoni Nicolau de Son Font, Antoni Salom, Antoni Andreu Barsalo y Antoni Company.

Consellers: Rephel Miralles, Jaume Ferragut, Llorens Company, Guillem Mas, Hieronim Morey, Guillem Antich, y Pere Arnau Fiol.

Mes fonch proposat per dit jurat (Antoni Nicolau) en dit nom que ses menester posada per Sa Senyoria Ilustrisima del Senyor Virrey, per el magnífich Jutje, Sargento major y demes ministros.

Sobre la qual prepositio fonch conclus per tot lo consell nemine discrepante que lo sobredit vaja a coneguda dels honorables Jurats an el menor preu que sa pora.

Testes: Pere Mayol y Guillem Salom.

Die 29 maig 1719.

Convocats y ajustats los honors Guillem Antich, Pere Arnau Fiol, Llorens Nicolau de Llorens y Jordi Company retgidos de esta Universidad y Vila de Sant Joan ab asistencia del honor Pere Mayol Balle real en casa de Hieronim Strany scriva de la Universidad y Vila de Sant Joan per afecte de tractar cosas conveniens per dita Universidad y Vila y fonch preposat per lo honor Guillem Antich Retgidor maior dient: Senyors Demes Retgidos lo per que aven fets ajustar asi a V. M. es que . . . . .

Y axí matex demanam a V. M. si venen en be que sa fasa festa en la Iglesia en la forma acostumada de los demes anys y tambe matex si a de logar posada del Senyor Virey, del Magnífich Jutja i demes Ministres de la Regia Cort, conduir scriva, official, llogar preso y ostal y axi discorraran sos vots.

Sobre la qual preposicio fonch conclus per tots los senyors Retgidos nemine discrepante, que sa fasa festa en la Isglesia conforma los demes anys en la forma acostumada sens dany ni misio de la vila y que se lloch posada del Virey y del Magnifich Jutja y demes Ministres de la regia Cort, conduir scriva, official, llogar preso y ostal, tot a conaguda dels Senyors Retgidos.

Testes: Pere Portell Ximeneya y Antoni Font.

60.

CAUSA CONTENCIOSA

entre los honorables Jurados de Mallorca y los caballeros, personas generosas y privilegiadas¹

Transc. por Francisco Oliver

Con motivo de negarse los caballeros y personas privilegiadas a satisfacer un nuevo impuesto sobre la molienda del grano contra el sentir de los Honorables Jurados, el Señor Gobernador General del Reino de Mallorca e islas adyacentes, dirige sendas cartas citatorias a los señores Alcaldes, del tenor siguiente:

De nos Narnau Darill, Governador General de la Ciutat e Regne de Mallorques e de les illes a aquell adiaents, als amats univeses e senegles batles fora la Ciutat constituits ho a lurs loctinents, saluts e dileccio. A instancia dels

(1) Gracias a la amabilidad de nuestro buen amigo Don José Ramis d'Aireflor y Sureda, que con sus sabios y valiosos consejos tanto nos ayuda y anima en los trabajos de investigación histórica, podemos aumentar hoy nuestra colección con estos importantes documentos del siglo XIV.

Plácenos sobremanera expresarle nuestro público agradecimiento.

Jurats de Mallorques a vos e a cascun de vosaltres deym e manam que a cascun en vostre batliu injungats e manets de part nostra a qualscuns cavallers, generoses e que privilegia aien militar e sien habitants del dit Regne, que dins iiii dies del die de la presentació de les presents lletres a anant comptadors degen per si ho per lurs procuradors davant nos esser compereguts, per proceyr e oyr sentència en lo fet de la questio que es entre ells duna part e los dits Jurats daltra, e que en altra manera passats los dits iiii jorns si compereguts no seran segons que es dit davant nos, anentarem e hi farem proceyr e dar sentència ho declaració axi com dret e raho fos en contumacia lur. E daço demantinent nos rescriuits per letres vostres. Dat. Majoricis pridie idus octobris anno Domini Millessimo CCC.º xL.º tertio.

El Síndico y procurador de los venerables Jurados Pedro Mathei dia 13 de las calendas de noviembre de 1343 presenta al Señor Gobernador las epístolas en que los Alcaldes contestan a las letras circulares del Señor Gobernador General. La del Baile de San Juan decia así:

Sant Johan de Sisneu.

Al molt honrat Noble lo Senyor Narnau Deriyl Governador General de la Ciutat e del Regne de Mallorques e de les ylles a aquell adiacents per lo molt alt e poderos Princep mon senyor en Pere per la gracia de Deu Rey Daragó, de Valencia, de Mallorques, de Serdenya e de Corsega e Comte de Barcelona, Andreu Carrós batle vostre en Sant Johan de Sisneu saluts ab tota reverencia e honor. He reebuda Senyor vostra letra, que de part vos-

(Continuarà)

L'ESGLÉSIA DE SINEU

PER J. ROTGER

El gran protector

L'any 1874 va venir d'Ecònom a Sineu el Reverend D. Rafel Ignaci Rubí y tot seguit se féu càrrec que la capacitat de l'església parroquial era inferior a la que reclamava la feligre-

sia. L'església de Sineu ja feia tres sigles y mig que era construïda; y durant aquest temps el poble s'havia anat fent gran.

El problema que se presentà a si mateix l'Ecònom Rubí era per acovardar un homo; però ell no s'acovardà.

Just ran de Sineu hi està Defla, deliciosa possessió dels Comtes d'Espanya, a on els seus assequibles propietaris hi disfruten, als estius, de la plàcida vida de pagesia; y a Defla anà l'Ecònom Rubí a trobar la solució del seu magne problema.

Aleshores duia la investidura del prestigiós comtat, que tenia y té grandesa de primera classe, l'Excel·lentíssim Sr. D. Pep d'Espanya y Rossinyol Cabalbi y Comellas, el qual escoltà amb interès l'exposició que li féu el simpàtic Ecònom sobre l'església de Sineu.

La necessitat que fos engrandida aquesta església era manifesta. Feia ja trescents anys que el Bisbe de Mallorca D. Juan Vich y Manrique havia dit: «Y com la villa de Sineu sia molt populosa y la yglesia xicha per atant poble, ordenam que dita yglesia sia crescuda».¹

El Sr. Comte, comprensiu y desitjós de fer una gran millora en el poble, resolgué que anassen de son compte les obres de l'engrandiment.

L'Ecònom Rubí tengué la sort y l'alegria de trobar a Defla la solució del seu problema.

La primera quantitat que el Sr. Comte va entregar per les pròximes obres de l'església va ésser de 103.640 reals.

¿No causa un poc d'estranyesa la referida quantitat?

Quan la llegirem ens preguntàrem tot curiosos: ¿Quina operació degué fer el Sr. Comte, que li resultaren justament 103.640 reals per destinar de tot d'una a l'obra de l'església? Y arribàrem a trobar la resposta.² Y en quedàrem tan edificats, que volem contar breument una història que, al nostre entendre, és d'allò més exemplar.

L'any 1821 foren suprimitos dins Espanya tots els monestirs de religiosos, y els seus béns posats en venda per l'Estat a benefici del Tresor públic. S'havia de vendre, per tant, la posada que tenien a Palma els cartoixos de Valldemossa; y la posada de referència estava aferrada amb la casa dels Comtes d'Espanya.

Don Carles, pare del nostre Sr. Comte, no per lucrar-se, sinó per evitar que s'instalàs a la finca dels cartoixos un possible malveïnat, la comprà per 90.540 reals.

Quan l'any 1824 foren restablerts els monestirs, tornà la finca als cartoixos, sense que l'Estat tornàs a Don Carles els reals que n'havia pagat. Però altra vegada suprimitos els monestirs l'any 1834, el Govern manà que la posada dels cartoixos de Valldemossa s'entregàs al qui ja la tenia pagada des de l'any 1821.

Mort Don Carles d'Espanya dia 3 de No-

vembre de 1839, heretà dita posada el nostre Sr. Comte. ¿Y què féu aquest? Va fer estimar la finca a persones intel·ligents y de bona consciència, y veent que valia 13.100 reals més de lo que se n'havia pagat l'any 1821, entregà aquesta quantitat a les Autoritats eclesiàstiques. De manera que per l'adquisició de la posada dels cartoixos de Valldemossa, a ca'l Comte d'Espanya pagaren escrupolosament lo que valia: 13.100 reals a l'Església y 90.540 reals a l'Estat.

No obstant, el Sr. Comte, per respecte a l'Església y per l'absoluta tranquil·litat de la pròpia consciència, se va dirigir al Sant Pare y, comunicant-li que anaven a començar-se les obres de l'engrandiment de l'església de Sineu —en les quals ell invertiria com a mínim la quantitat que va costar la posada dels cartoixos— li demanava per si y per sos hereus els més am-

plis drets de propietat sobre la finca que altre temps era de Cartoixa.

El Papa donà la conformitat al Sr. Comte; y el Rescripte Apostòlic, que duia la data de 4 de Setembre de 1876, fou, segons expressió del Bisbe de Mallorca D. Mateu Jaume, «testimoni honorífic de la cristiana delicadesa del Comte d'Espanya».

Els diners que el Senyor Comte entregà per l'engrandiment de l'església de Sineu foren molt ben administrats. Tant l'Ecònom Rubí com el Bisbe de Mallorca, per agraïment al Comte d'Espanya, posaren el màxim interès a fer-los retre y créixer.

S'ha de tenir en compte que juntament amb l'engrandiment de l'església, que era l'obra principal—y podríem dir l'obra del Comte—se feia la sacristia y se modificava el chor.

Per no fer el feixuc damunt les espalles del Comte, el Sr. Bisbe, amb permís de la Santa Seu, aplicà a les obres de l'església de Sineu la desena part de l'import de la manda pia de Na Joana Pons; y en carta de 29 d'Agost de 1881 agraïa als sacerdots d'aquesta vila la generositat d'haver cedit per les mateixes obres les distribucions corresponents a 334 oficis o misses cantades.

Les obres del creuer y de la sacristia ja estaven llestes y encara el Bisbe no havia acabat els diners del Comte; y el Prelat, amb el beneplàcit del mateix Sr. Comte, destinà els que li quedaven a pagar els darrers comptes de les obres del chor.

No hi ha dubte que en tota la llarga història de l'església parroquial de Sineu el títol de gran protector correspon de dret l'Excel·lentíssim Sr. D. Pep d'Espanya y Rossinyol Cabalbi y Comellas, Comte d'Espanya.

L'Excel·lentíssim Sr. D. Pep d'Espanya y Rossinyol

1 A. E. «Visites» 1589.

2 A. E. «Sineu. Papers solts».